

K. NOREL

Aan boord van een smokkelschuit

De haring en ansjovisteelt was afgelopen en was het vet van de ketel voor de visschers van de Zuiderzee. Op het beetje bot en schol, dat na dien tijd kwam, kon de heele vloot niet visschen. Er werden verscheiden bidders opgelegd, er werden veel knechts afgedankt tot het volgend jaar. En het was in een tijd toen men nog niet wist wat stempelen was en werkverschaffing, alleen bij winterdag, bestond voor oude menschen. Een kerel met armen aan het lijf en kracht in z'n botten moest maar zien hoe hij aan den kost kwam. Gerrit Vink legde zijn plunjezak op den schouder, zei z'n moeder gedag en stapte op den trein naar Vlaardingen. Nu het op de Zuiderzee gedaan was, zou hij zien of hij op de Noordzee werk kon vinden. In het kleine kroegje bij de haven ontmoette hij schipper Zwart. Die zocht een kokmaat en Gerrit Vink durfde daarvoor sloop te komen. Hij had op de botter vaak gekookt. Hij wist hoe hij aardappelen koken moest in één pan met een netje visch. Snert en bruine boonen koken was voor hem een klein kunstje. Het volk op de botter had altijd lekker gegeten in zijn eten. En toen hij verleden winter thuis was en z'n moeder ziek, had hij ook thuis den pot gekookt. „En lustte je moeder dat?” vroeg schipper Zwart. „Nou, maar wat graag,” kon Gerrit antwoorden.

Dit deed de deur dicht. Wie het 't vrouwvolk met de kokerij naar den zin kon maken, was voor sloopkok meer dan goed. Zoo werd Gerrit kok op de „Marie”, een stevig kottertje, dat den volgenden morgen reeds de touwen los gooide om den Waterweg af te loopen en naar zee te gaan.

omgeving. Op de Zuiderzee zag je, naast de bidders en de schuiten, de aakjes en jolletjes der visschers, enkel tjalken en klippers en een enkele keer een kof of kleine schoener, ongetreft nu de nieuwerwoudsche stoomers, maar dat waren hellingen met hun rook en smook en smerigheid. Een fatsoenlijk zeeman keek er niet naar om.

Hier in den Maasmond, en straks op zee, daar zeilde en laveerde het puikje van de wereldvloot. Daar waren snelle schoeners en trotsche barken, met drie en vier masten, razeilen en een gaffelzeil op het achterschip. Daar ontmoette je een oorlogsfregat met alle zeilen op. Daar waren loggers uit Vlaardingen, sloepen uit Pernis, daar zeulden plumpe Scheveningsche bommen, en als ze verder kwamen, wist Gerrit Vink, dan zouden ze ook Belgische Potjannen en Engelsche kotters tegenkomen. Buiten de Hoek kon Gerrit voor de eerste maal de pannen op tafel zetten. De aardappelen waren best gaar en goed van zoutte, het vleesch was malsch en in de boekweit bleef de lepel staan.

„Alright!” zei de schipper, „dat zal gaan met dezen kok.” Met het kokswerk ging het goed. Gerrit kookte 's morgens en 's middags weer. Hij zette koffie en thee. „Maar hoe gaat het met het visschen op deze schuit?” vroeg Gerrit, toen ze al langer dan een etmaal gevaren hadden, verscheiden andere visschers waren voorbijgevaaren en niemand aanstalten maakte om de netten klaar te leggen. „Wij visschen niet, wij handelen,” vertelde hem daarop de schipper. „Kun jij zwijgen?”

„Ja," zei Gerrit, maar hij keek schipper Zwart met groote oogen aan. Had hij niet gemonsterd op een vischkotter? En lagen niet de netten in het ruim? Was er geen ijs aan boord om straks de visch in te 'bewaren? En waar was de koopwaar waarmee zij handel zouden drijven? ..Als j zoo graag naar de netten wilt, kom dan maar mee", zei schipper Zwart en hij liet zich zakken in het nettenruim.

„Werk maar op zij die boel." Ze deden het samen, en onder de netten kwamen een aantal vierkante flesschen vandaan, van een Schiedamsche stokerij. Uit de kisten met ijs haalden ze ook van die flesschen. En onder de dekens van een paar onbeslapen kooien vond Gerrit kistjes met Hollandsche sigaren.

„Daar heb je onze handel", zei de schipper. ..en nou gaan we kijken of we klanten kunnen vinden." Ze voeren tusschen visschende Hollanders door. maar daar keek schipper Zwart niet naar. Als die jenever of sigaren wilden hebben, dan namen ze dat wel mee van huis. Ze kregen later op den dag een groep Engelschen in het zicht, maar ook die wou schipper Zwart niet praaieren. „Die zien mekaar", zei hij, „dan durven ze toch niet. We moeten een schuit hebben, die alleen aan het visschen is." Gerrit Vink had niet meer zooveel schik in zijn werk als op de eerste dag van de reis. Hij had op een visschersschip gemonsterd, omdat hij bij de visscherij wou zijn. Op de Zuiderzee had hij, net als al de andere visschers, een beetje uit de hoogte neergekeken op de schepen van de droge vaart.

En toen daar jenever voor den dag gekomen was, een groote plas jenever, was het hem gaan kriebelen. Bij Vink thuis hield men dat goedje het liefst buiten de deur. En nu moest je voor dien handel ook nog een schip hebben, dat alleen voer. Was dit wel zuivere koffie?

„Het geeft goed geld", zei de matroos, die bij hem in het vooronder sliep; „verder moet je niet vragen." Aan den morgen van den derden dag liep de „Marie" op een kotter uit Lowestoft aan, die heel alleen te visschen lag.

Men kende daar aan boord de „Marie" blijkbaar, want er ging een hoera'tje op toen men den kotter zag en aanstonds werden bossen hoepels buiten boord gehangen, opdat de schepen naast elkander konden liggen; de uitgeworpen touwen werden haastig opgevangen, en nog eer de „Marie" had vastgemaakt, smakten de Engelschen al met hun tongen en schreeuwden ze: „Jenever."

Schipper Zwart bleek een even handig koopman als een ervaren schipper. Hij hield een flesch omhoog, maar gaf hem niet over, aler hij vijftien shillings in zijn handen had. Hij hield zijn klanten nog een flesch voor, maar hij borg dien weer weg, toen de Engelschman geen gereed geld meer gaf. Geen geld, geen Zwitsers, begreep Gerrit Vink en hij maakte een beweging om het touw weer los te gooien. Een stoot in zijn ribben deed hem echter schrikken. „Laat zitten, het begint pas", beduidde hem de schipper. „Heb je visch?" vroeg hij den Engelschman.

Tong en tarbot had die aan boord. De schippers smoedden samen, doch het volk op de Engelsche schuit wachtte den uitslag van dat fluisteren niet eens af. Ze vulden een groote mand met tong; ze droegen groote tarbotten naar de „Marie". Nu begreep Gerrit, waarom ijs meegenomen was, zonder dat de „Marie" ging visschen. Anderen zouden visschen, en de „Marie" zou die vangst wel in de haven brengen. Jenever, meer jenever wilde de Engelschman; Cognac kocht hij ook. En al dien drank betaalde hij met tarbot en tong. Anders zou de Engelschman morgen hebben kunnen markten; nu had hij bijna leege bunnen.

Wat gaf het? Het volk kon drinken. Toen de „Marie" weer afstootte brulden de Èngelschen hen zeemansliedjes na. En de „Marie" ging andere klanten zoeken. De smokkelschuit maakte op andere slachtoffers jacht. Dat hoefden niet enkel visschers te zijn; koopvaarders waren ook welkom. Maar een Noorsche bark, die balken in had, liet de schipper rustig zeilen. Dat was geen ruilwaar, die hij bergen kon. Een Hollandsche schoener op de thuisvaart moest hij evenmin hebben. Op zoo'n groot schip met landslui, was er allicht één die niet zwijgen kon. Een Fransche brik, opzeilend naar het noorden, die kon men wel eens praaien.

Toen de „Marie" den Franschman aanriep, draaide die aanstonds bij. De vrouw van den kapitein wou wel een maaltje visch van den kotter koopen, en zoodra men op de brik hoorde dat die Hollander nog wat anders aan boord had dan visch alleen, hing de heele bemanning over de reeling; begeerig flikkerden de zwarte oogen van de Franschen. „Hollandsche jenever, dat was een buitenkansje in volle zee." Met het geld ging het hier niet anders dan op den kotter uit Lowestoft, de dorst was veel grooter dan de portemonnaie dik was. De schipper smoesde weer met den kapitein, en toen Zwart hoorde welke lading de Franschman had, fonkelden zijn oogjes. Wijn! Daarna gingen op de brik de luiken open en werd een vat met Moezelwijn uit het ruim geheschen. Was dat geen beste ruil: Fransche wijn tegen Hollandsche jenever? Er gingen vele flesschen uit 't nettenruim van de „Marie" naar het achteronder van den Franschman. En toen stond ook het vóronder op zijn rechten. Als de kapitein een vat uit de lading nam, dan mocht het volk dat ook!

Weer werd een anker wijn uit het ruim getakeld en op het dek van de „Marie" neergelaten, en weer gingen, de flesschen

van den kotter over op de brik, nu naar het volkslogies.

Schipper Zwart was monter toen de „Marie" weer onder zeil was. Hij had een goede dag gemaakt. Hij had meer visch aan boord dan een kotter in twee dagen ooit kon vangen en daarenboven nog twee ankers wijn. Als dit zoo doorging maakte hij een vette reis. „Een Belgische Potjan!" kon op den middag van den vierden dag de stuurman .melden aan den schipper, die een hazenslaapje deed.

„Allright", zei Zwart, „de Belzen lusten 'm."

Toen de „Marie" langs kwam, was bij den Belg geen mensch aan dek, maar een stoot op den hoorn haalde weldra een mannenhoofd uit het luik, en toen die zag dat de „Marie" daar was, stonden in een oogwenk vier man bij de reeling te smakken met hun tong. „Ah wel sulle, gauw een neutjen." Schipper Zwart schonk reeds in en de kerels sloegen de glaasjes om, en hielden ze weer op. Toen schoof schipper Zwart duim en vingers over elkaar en de Belgen moesten vertellen dat ze geen franc aan boord hadden. Dus kwam er visch. Schol, tarbot en tong verhuisde van den Potjan naar den kotter. En oude klare ging van de „Marie" naar den Belg. Daar dronk en dronk men en werd men vroolijk en royaal.

De Hollanders moesten meedrinken op hun kosten. Er ging méér visch van het eene schip op het andere over en meer drank in ruil daarvoor terug. En de Hollanders dronken tegen de Belgen op. Alleen deden zij het uit een andere flesch. Wij géén drank, was schipper Zwart's stelregel. Wij in elk geval geen drank als wij bij een klant aan boord liggen. In de flesch, óp kosten van de Belgen aan boord van de „Marie" zat water. Toen kende de gulheid en de vroolijkheid der Belgen geen grenzen meer. Zij hadden van schipper Zwart sigaren gekregen, echte

Hollandsche sigaren. Daarvoor mocht de schipper met zijn volk, nog een flesch aanspreken, en zij moesten ook meer jenever hebben, nog twee, drie flesschen. Schipper Zwart stond bij den Belg aan dek; hij keek in de bunnen. „Er is geen visch meer”, zei hij, „ik kan geen drank meer geven.” De Belg wou drank. Toen wees de schipper op een rol touw op de voorplecht, nieuw touw was dat. „Ah wel sulle”, zei de Belg. Het touw ging over op den kotter. Méér drank! Meer drank! Haal weg wat je wilt. Wij moeten drank! In ruil voor blokken takels en netten gingen jenever en cognac naar den Potjan.

De kerels, zoo dronken, dat zij niet langer op hun beenen konden staan, lieten hun schip plunderen voor drank. Toen eindelijk schipper Zwart vond dat het genoeg was en hij los liet maken, lagen op het dek van den Potjan twee man te snurken; één hing als een baalzak tegen den mast; de man die den meesten drank verdragen kon, lalde de Hollanders achterna. Schipper Zwart zette koers naar den Waterweg. „De reis is goed!” zei hij opgewekt tegen Gerrit Vink. „De reis is afschuwelijk!” gaf Gerrit ten antwoord.

„Je gage wordt best”, hield de schipper hem voor.

„Zoo'n gage is bloedgeld!” zei Gerrit; De stuurman grijnsde, maar de oogen van den schipper flikkerden. „Zul je zwijgen?” vroeg hij dreigend. Gerrit Vink keek hem recht in de oogen. „Ik ben geen klikspaan”, zei hij, „maar ik ben ook geen diefjesmaat.” Toen draaide hij zich om. Een vloek en 'n hoonlach rolden achter hem aan. De koksmaat van de „Marie” was eenzaam onder de maats op de thuisreis. Te Vlaardingen betaalde de schipper hem zijn gage: verscheiden guldens en rijksdaalders werden voor hem neergeteld.

Gerrit Vink had geen duit op zak. Hij was even uitgekleeft als de Belgen op den Potjan. Maar hij weigerde de gage, en toen de schipper ze hem opdringen wou, slingerde hij het geld door de kajuit. „Ik wil dat bloedgeld niet!” schreeuwde hij. Het zilver rinkelde. Toen rende Gerrit weg. Aan dek stonden stuurman en matroos te grijnsen. Den volgenden dag monsterde Gerrit Vink op een logger. Het werk was zwaar, de gage schraal en de reizen duurden lang. Maar Gerrit Vink kon weer fluiten en zingen, zooals hij dat op de botter op de Zuiderzee gekund had. Op de „Marie” had hij het in enkele dagen schoon verleerd.

De zeiltijd, voor de stoomvaart opkwam, was mooi. Oude zeelui kunnen er met vreugde over spreken. Maar er gebeurden ook leelijke dingen op zee. Schuiten voeren rond, voor het oog visschers, maar ze hadden drank aan boord en ze waren weinig kieskeurig in hun middelen om dien drank te slijten. Sinds de zeepolitie belangrijk is verbeterd en het drankmisbruik verminderd, komen deze praktijken niet meer voor.